

foreningen 2 foreldre

Deres ref
20/1918-

Vår ref

Dato
31.8.2020

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til ”Høringsnotat – Bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker for domstolene”.

Foreningen 2 Foreldre (F2F) er en frivillig kjønnsnøytral medlemsorganisasjon som siden starten i 1985 har arbeidet for å skape trygge familieforhold for barn med to hjem. F2Fs fokus er å sikre at barn opprettholder regelmessig og god hverdagskontakt med begge foreldre, også om foreldrene ikke (lenger) lever sammen.

F2F har hovedfokus på normale, omsorgsdyktige foreldre, som er det store flertallet av foreldre som skiller lag. Barneverntilfellene må håndteres av barnevernloven og straffbare forhold må håndteres under straffeloven.

Vi takker for muligheten til å gi kommentarer til ”Høringsnotat – Bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker for domstolene” (heretter omtalt som ”høringsnotatet”).

F2F kjenner igjen og slutter seg til høringsnotatets problembeskrivelse. En rekke av våre medlemmer stiller grunnleggende spørsmål ved sakkyndiges kvalitet, faglige tilnærming, rolleforståelse, erkjennelse av egne begrensninger og opptreden. Videre oppleves en rekke dommere av våre medlemmer som svake med hensyn til barnefaglige kompetanse, at de ofte lener seg for mye på de sakkyndige og ofte uten kritisk vurdering av sakkyndigrapporter.

Da Domstolkommisjonen la frem sin rapport 1.10.19 uttalte Barneombudet at kompetansen hos dommere når det gjelder barns utvikling og omsorgsbehov var altfor varierende rundt om i Norge i dag, noe som også særdomsutvalget har påpekt. Det gjør dette høringsnotatet svært viktig, fordi sakkyndige i svært stor grad legger premisser for domsavsigelser i foreldretvister.

Domstolene skal gjøre avveininger som på den ene side legger til grunn barnefaglige vurderinger i hvert enkelt tilfelle, og til tillegg til enhver tid se hen til overordnede hensyn til

Postadresse: Postboks 21 Nygårdstangen
5838 Bergen
Telefon: 88 00 88 45

E-post: post@f2f.no
Web: www.f2f.no
Telefon leder: 90523845

menneskeretter nedfelt i EMK og til FNs barnekonvensjon så vel som den norske Grunnloven. Dessverre opplever svært mange av våre medlemmer at noen dommere ikke utfører dette på en tilfredsstillende måte. Dette bidrar til at barna blir taperne i mange av foreldretvistene. Tilliten til domstolene blir svak hos dem som rammes, også hos familiene deres. Vi frykter at domstolen vil møte et stigende legitimitetsproblem på dette rettsområdet dersom en ikke nå kommer inn på riktig spor. En sterkere kontroll med rollen til sakkyndige er et påkrevet element i dette arbeidet.

Barnelovens materielle regler skaper rom for manipulering og konflikt

Barnelovutvalget vil forhåpentligvis gripe tak i dette konfliktpotensialet, men F2F mener uansett at bedret kvalitetskontroll av de sakkyndiges arbeid er maktpåliggende.

Hovedproblemet F2F ser er en utdatert barnelov som alt for ofte ”tvinger” foreldre som var likeverdige i samliv inn i ulikeverdige foreldreroller etter samlivsbrudd – som bostedsforelder med tilhørende særrettigheter i forhold til fellesbarn, og som samværsforelder med begrenset innvirkning og potensielt avgrenset kontakt med sine barn framover.

Det er ikke rart det blir uheldig og konfliktdrivende posisjonering mellom foreldrene etter samlivsbrudd, med en barnelov som i liten grad tar inn over seg moderne foreldres fordeling av omsorgsoppgaver for felles barn. Likeverdig foreldreskap gjennom delt bosted for felles barn er den løsningen som øker mest, og som får stadig økende støtte fra så vel norske som internasjonale forskningsmiljøer.

Basert på F2Fs kollektive erfaring siden 1985 er vi overbevist om at et likeverdig utgangspunkt etter samlivsbrudd sterkt vil redusere både konflikten mellom foreldre og antall foreldretviser som bringes inn for retten. F2F mener at dette vil ha en svært stor nytteverdi både for familiene og for samfunnet som helhet.

FNs barnekonvensjon og Den europeiske menneskerettskonvensjonen

FNs barnekonvensjon artiklene 3, 7 nr 1, 16 og 19 nevnes i høringsnotatet.

F2F vil også minne om FNs barnekonvensjons artikkel 9 nr. 3:

Partene¹ skal respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene regelmessig, med mindre dette er i strid med barnets beste.

¹ Uttrykket ”state parties” i den engelske originalteksten til FNs barnekonvensjon har blitt til ”partene” i den norske oversettelsen. Denne oversettelsen er misvisende, da det er den norske staten som gjennom nasjonal lovgivning har et ansvar for å sikre at FNs barnekonvensjon etterlevs.

Og artikkel 18 nr. 1:

Partene skal bestrebe seg på å sikre anerkjennelse av prinsippet om at begge foreldre har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling. Foreldre, eventuelt verger, har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Barnets beste skal for dem komme i første rekke.

Begge disse artiklene i barnekonvensjonen er særdeles relevante for barn hvis foreldre ikke lever sammen, som er den gruppen barn som omhandles i høringsnotatet.

Det følger også av Den europeiske menneskerettskonvensjonens artikkel 8 at barn og begge foreldre har en gjensidig rett til familieliv, som den Europeiske menneskerettsdomstolen har påpekt overfor Norge gjentatte ganger de seneste månedene.

Enkelte bestemmelser i barneloven er av en slik natur at den ansporer til svært inngripende domsavsigelser med konsekvenser som er problematiske i forhold til menneskerettene. Sakkyndige er ofte premissleverandører for denne type beslutninger. F2Fs erfaring er at en del sakkyndige nærmest opptrer som et faglig ekko av den politisk diskuterte § 37 i barneloven, som gir bostedsforeldre kategorisk rett til å flytte felles barn mot den andre forelderens samtykke, og uten at barnet har noen interesse av å bli flyttet tidsvis unna en annen omsorgsdyktig forelder. Sakkyndiges rapporter bygger ofte opp under at domstolen skal foreta et valg mellom mor og far, selv om det ville være til barnets beste om de kunne beholde begge foreldrene som hverdagsressurser. At det norske regimet på dette rettsområdet så hyppig leder inn mot et valg mellom to omsorgsdyktige foreldre, fremstår som ufaglig i lys av det meste av moderne forskning i Norge og andre vestlige land, og i lys av menneskerettene. Dessverre ser mange sakkyndige ut til å ha kjørt seg inn i et spor der de skal legge grunnlaget for valg mellom eller rangering av to omsorgsdyktige foreldre, når begge to i utgangspunktet er mer enn gode nok omsorgspersoner

En kan spørre seg om ikke en sakkyndig i større grad burde frigjøre seg fra føringene som peker i retning av den ene av to foreldre som følger av loven?

Vi minner også om at en av domstolenes hovedoppgaver er å forsvare det enkelte individ mot urett, både fra andre borgere (den andre forelderens), og mot andre myndighetsorganer i Norge. Barnelovens mangel på likeverdig foreldreskap fører til den rekke avgjørelser som er problematiske både mht. barnets beste og menneskerettene.

Domstolenes utfordringer med å ta innover seg internasjonale konvensjoner i norske rett er blitt svært godt belyst dette året. Granskingsrapporten fremlagt av professor i europarett Finn Arnesen peker på manglende kompetanse og berøringsangst som mulige årsaker til at domstolene ikke har evnet å beskytte tusenvis av enkeltmennesker mot urett ifm. EØS-saken og utbetalinger fra NAV. Vi frykter at den samme inkompetansen også preger domstolene når det gjelder å forstå FNs barnekonvensjon og Den europeiske menneskerettskonvensjonen som en del av norsk lovgrunnlag. Når heller ikke sakkyndig-instituttet vurderes som tilstrekkelig

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til "Høringsnotat – Bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker for domstolene".

kompetent, så er det grunn til å være urolig for at barn og omsorgsdyktige foreldre i foreldretvist etter foreldretvist kan bli utsatt for grov urett. Vi støtter derfor fullt ut en rekke av forslagene i høringsnotatet.

Målet må være å redusere antall foreldretviser for retten

F2F støtter en forbedret og forsterket mekling gjennom et styrket og mer kompetent familievern, for å løse flere tvister mellom foreldre utenomrettslig, jfr. våre innspill i høringsuttalelse til NOU 2019:20 – ”En styrket familietjeneste”.

Vi i F2F ønsker oss en barnelov, en familietjeneste og domstoler som belønner foreldre som samarbeider og bidrar til at barna kan beholde begge foreldrene som hverdagsressurser også om mor og far ikke bor sammen (lenger).

Vi fremhever i denne sammenheng de positive resultatene en har opplevd i amerikanske delstater som har innført delt bosted og lik botid som utgangspunkt i sin barnelov. Dette har ført til færre saker for retten, færre og mindre konflikt mellom foreldre, mindre partnervold og bedre løsninger for barna (jfr. F2F medlemsblad ”Foreningen 2 Foreldre” nr 1/20).

Ifølge statistikken presentert for 2019 i høringsnotatet, ser det dessverre ut til at andelen saker etter barneloven har økt ytterligere og utgjør 19 % av sakene for domstolene. Utviklingen går altså i feil retning i Norge.

Foreldretviser skal ikke gjøres til barnevernsaker – prosessene må behandles adskilt

Foreldretviser og barnevernsaker er totalt forskjellige. Barneloven regulerer forholdet mellom private parter, mellom barn og foreldre. Barnevernloven har en helt annen natur, og regulerer forholdet mellom det offentliges bistand til eller inngripen overfor barn og foreldre.

Derfor er det ikke hensiktsmessig å blande sammen prosessene for foreldretviser og barnevernsaker. Særdomsutvalget² skriver at ”et relativt lite omfang tilsier at utfordringene knyttet til ”dobbeltsporsaker” ikke i seg selv kan begrunne omfattende organisatoriske endringer”³.

5,6 % av foreldretvistene og barnevernsakene som var til behandling i fylkesnemndene og tingrettene var ”dobbeltsporsaker”. F2F er enig i at det vil være klart uforholdsmessig om 5,6 % av sakene skal legge føringer for saksbehandlingen for alle saker.

² NOU 2017:8 ”Særdomstoler på nye områder?”

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-8/id2542284/sec5?q=s%C3%A6rdomsutvalg>. Kap. 15.4.3

I saker hvor det er langvarig samværs sabotasje og den ene forelder (urettmessig) sår tvil om den andres omsorgsevne, er det behov for at utredninger gis høyere prioritet og grundig kvalitetssikring. I foreldretvister hvor den ene forelder blir skjøvet helt ut av alt samvær, må sakkyndige utstyres med bedre verktøy, og en overordnet filosofi som sikrer samværet mens saken venter på avklaring. Langvarig adskillelse har en selvforsterkende virkning, og er egnet for å skape ytterligere avstand til den utestengte forelder. Derfor er bruk av tid (behandlingstid) et selvstendig element som ikke kan være løst fra resten av vurderingene som tas.

Langt fra alle foreldretvister handler om utsatte barn

Høringsnotatet påpeker at det er alvorlig bekymring for barnets omsorgssituasjon i en nokså stor (men uspesifisert) andel av sakene som går til hovedforhandling.

F2F vil påpeke at det er mange foreldretvister hvor begge foreldrene er omsorgsdyktige gode foreldre, hvor barna på ingen måte kan karakteriseres som utsatte barn, men hvor foreldrene er uenige om bostedsløsning og samvær. Foreldre som var likeverdige i samlivet vil ikke nødvendigvis akseptere å bli ulikeverdige etter samliv. Bostedsforelders ensidige rett til å flytte med felles barn skaper mange konflikter. Økonomisk forskjellsbehandling av bostedsforelder og samværsforelder skaper mange konflikter. For å nevne noen faktorer.

Barneloven og de omkringliggende systemene driver konfliktene mellom omsorgsdyktige foreldre som er opptatt av fortsatt å sikre seg en reell omsorgsrolle for barna sine selv om barnets familie har blitt reorganisert i to hushold.

Som F2F også påpekte i vårt høringssvar til NOU 2019:20, havner dessverre mange foreldretvister i retten fordi familievernet/familietjenesten ikke har virkemidler til å håndtere "urimelige" foreldre. Utsagn som "det var først da jeg kom til retten jeg følte jeg ble tatt på alvor" understreker dette problemet. At ca 80 % av foreldretvistene som bringes inn for retten forlikes, understreker også at mange saker kunne vært løst på lavere nivå om virkemidlene hadde vært der.

Ja til barnesakkyndig kommisjon også i saker etter barneloven

F2F har gjennom historien vært vitne til mye dårlig sakkyndigarbeid i saker etter barneloven – hvor sakkyndige har konkludert om den ene forelder ut fra den andre forelders utsagn. Kanskje endog uten å ha snakket med den forelder det konkluderes om. Vi har sett saker hvor det har vært ulike antall observasjoner av barn med hver av foreldrene, eller hvor barnet er observert kun sammen med en av foreldrene. Vi har sett saker hvor en av foreldrene har trenert sakkyndiges observasjon av barnet/barna sammen med den andre av foreldrene, uten at en slik trenering har fått konsekvenser for den som trener. Vi har sett saker hvor den sakkyndige ikke redegjør for sin arbeidsmetodikk. Vi har sett saker hvor den sakkyndige

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til "Høringsnotat – Bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker for domstolene".

fremstår som skråsikker i sin konklusjon, til tross for at verken psykologi eller psykiatri kan karakteriseres som ”eksakte vitenskaper”⁴. Vi har opplevde sakkyndige som fremstår som uredelige og fullstendig ubalanserte i sin vurdering av foreldrene. Vi har opplevd sakkyndige som opptre grenseoverskridende overfor foreldre, som for eksempel å undersøke telefonen til foreldre og bruke det i rapporten, uten at forelderen har samtykket. F2F har sett alt for mange sakkyndigrapporter med fullstendig mangel på samsvar mellom konklusjon og observasjon.

F2F har hatt kvalitetskontroll av de sakkyndige på vår dagsorden siden foreningen ble startet i 1985. F2F hilser velkommen en barnesakkyndig kommisjon som skal kvalitetssikre sakkyndigrapporter i saker etter barneloven. Vi har i avsnittet ovenfor pekt på noen av de områdene barnesakkyndig kommisjon bør fokusere på i sin kvalitetssikring.

Et skremmende eksempel på en sakkyndigrapport som får betydning langt ut over foreliggende sak er sakkyndigrapport for Høyesterett, hvor Høyesterett i sak HR-2019-1230-A tillot en mor å flytte til Italia med to små barn, vekk fra far og halvsøsken i Norge⁵. Barna ble også tillatt flyttet vekk fra sitt vante miljø i barnehage og skole og til et annet land med fremmed språk. F2F oppfatter sakkyndigrapporten for Høyesterett som spekulativ. Bl.a. ”spår” sakkyndige om mors *potensielle fremtidige* problemer ved å bli boende i Norge, problemer som så langt ikke har manifestert seg. Og etter hva vi forstår verdsetter også sakkyndige barnas kontakt med besteforeldrene i Italia høyere enn barnas regelmessige omsorg fra sin far og regelmessige kontakt med søsken og venner i Norge. F2F tviler på at denne sakkyndigrapporten ville sluppet gjennom en sakkyndigkommisjon uten vesentlige merknader. Saken er for øvrig påklaget til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen.

Det er utvilsomt stor faglig uenighet om hva som er barnets beste. Selv om morspresumsjonen ble fjernet i norsk barnelov i 1981, så opplever nok mange at denne i realiteten lever videre i mange sakkyndiges faglige tilnærming. F2F mener at for å kunne foreta frie vurderinger av barnets beste, må vurderingene starte fra et utgangspunkt hvor sakens parter er likeverdige.

En anerkjent og profilert norsk barnepsykolog (Hedvig Montgomery) sier rett ut i sin podcast at «barn trenger én forelder. To foreldre er luksus». Denne type holdning uroer Foreningen 2 Foreldre. Når hoveddelen av forskning over tid og i ulike land viser en positiv sammenheng mellom barns fysiske/psykiske helse og delt bosted med tilnærmet lik botid hos omsorgsdyktige foreldre som ikke bor sammen, så er uttalelsen ovenfor en indikasjon på at en del barnepsykologer ikke tar dominerende moderne forskning innover seg. F2F stiller derfor spørsmålet om myndighetene i utvalg av sakkyndige bør vurdere og eksaminere aktuelle kandidater mht. faglige retning. Selv akademisk sett godt kvalifiserte sakkyndige kan representere fagretninger som er problematiske ift. samfunnets forventninger om likeverdig behandling av foreldrene som et signifikant bidrag til barnets beste.

⁴ Ett eksempel på dette er de rettspsykitriskes vurderinger av tilregneligheten til gjerningsmannen etter 22. juli-terroren, hvor to team av sakkyndig kom fram til motsatte konklusjoner. Basert på F2Fs kollektive erfaringer tror vi ikke slike faglige uenigheter mellom de sakkyndige er unike, men siden saker etter barneloven er unntatt offentlighet har det vært liten oppmerksomhet rundt mangelfullt sakkyndigarbeid i saker etter barneloven.

⁵ <https://www.dagbladet.no/kultur/hva-med-retten-til-familieliv/72685914>

Advokatfirmaet Brækhus har nylig gått gjennom og analysert hvorfor fire av ti dommer endres fra tingrett til lagmannsrett. I Dagens Næringsliv 10.08.20 forklarer en advokat at en mulig forklaring er at dommere farges av egen preferanser, livserfaring og interesser, og at dette kan farge en avgjørelse. Dette er naturligvis svært relevant i foreldretvister, både for dommere og sakkyndige. Norske myndigheter må bidra til grundigere prosesser og kvalitetssikring, slik at svært inngripende rettsavgjørelser ikke blir en slags «bingo» for barn og foreldre som får rammene for sin fremtid fastsatt av domstolen.

Sentrale spørsmål i foreldretvister er også utvilsomt kjønnsensitive. Det kan ikke utelukkes at både sakkyndiges og dommers kjønn vil påvirke rapporter og domsavsigelser. F2F, som er en kjønnsnøytral organisasjon, vil derfor ta til orde for at det tilstrebes at en bruker kvinnelige sakkyndige når det er en mannlig dommer, og omvendt. Det vil motvirke faren for at kjønnsbaserte holdninger kan bli avgjørende i foreldretvister.

Det kan bli et problem at barnesakkyndig kommisjon er vant til å jobbe utelukkende med barnevernsaker, og nå foreslås også å skulle kvalitetssikre sakkyndigrapporter i foreldretvister. Siden de to sakstypene er så forskjellige og regulerer henholdsvis offentligrettslige forhold (barnevernsaker) og privatrettslige forhold (foreldretvister), må forskjellen mellom de to sakstypene og behandlingen av disse tydeliggjøres for kommisjonen så ikke foreldretvister urettmessig håndteres som barnevernsaker. F2F foreslår derfor fagmiljøene som skal kvalitetssikre sakkyndigrapporter i foreldretvister er adskilt fra fagmiljøer som skal kvalitetssikre sakkyndigrapporter i barnevernsaker.

F2F kan ikke se at dette er problematisert i høringsnotatet, tvert i mot fremhever departement i høringsnotatet at en utvidelse av barnesakkyndig kommisjons ansvarsområde vil bidra til større likebehandling av barnevernsaker og foreldretvister. Likebehandling av svært ulike sakstyper kan ikke være noe mål.

Alt er heller ikke ”på stell” i barnevernet. Bufdir har opplyst om undersøkelser som avdekker store utfordringer i barnevernet når det gjelder forvaltningsforståelse og etterlevelse av lovkrav i saksbehandlingen. Som en følge av dette har ett av Norges profilerte advokatkontorer fått i oppgave å gi barnevernet opplæring i grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper, og formidle hva dette betyr for saksbehandlingen i konkrete saker. Dette omfatter også å formidle betydningen av den senere rettsutviklingen med dommene fra EMD og Høyesterett⁶.

Kvalitetssikring av saksbehandlingen foreldretvistsaker er en klar målsetting som F2F støtter. Nødvendig skolering av de involverte i saksbehandlingen må være en premiss.

At sakkyndigrapporter er kvalitetssikret av en kommisjon bør ikke fritta sakens advokater og retten på selvstendig grunnlag å vurdere kvaliteten på sakkyndiges arbeid og på rapportene.

⁶ Informasjon mottatt fra advokatfirmaet Mette Y. Larsen & Co

Behov for kvalitetssikring av sakkyndiges arbeid etter barnelovens § 61, første ledd nr 1

I høringsnotatet foreslås det at sakkyndigrapporter etter barnelovens § 61 første ledd nr. 3 skal kvalitetssikres av barnesakkyndig kommisjon. Ca 80 % av foreldretvistene som bringes inn for norske domstoler forlikes. Sakkyndige oppnevnt etter § 61 første ledd nr. 1 legger føringer for saken mens den befinner seg på meklingsstadiet ("konflikt og forsoning") i retten. Det arbeidet som de sakkyndige gjør på dette stadiet i sakene, tillegges betydelig vekt og kan i praksis være avgjørende for saksutfallet.

F2F mener derfor det er også behov for å gi sakkyndige robuste mandat og kvalitetssikre sakkyndiges arbeid mens sakene er i meklingsstadiet i retten. F2F påpeker derfor behovet for at også sakkyndigarbeid og sakkyndigrapporter etter barnelovens § 61 første ledd nr. 1 underlegges tilsvarende kvalitetssikring som saker etter barnelovens § 61 første ledd nr 3.

Barnelovens § 36 2. ledd og sakkyndigkommisjonens vurderinger

Det er også noen fallgruver i forbindelse med at barnesakkyndig kommisjon skal kvalitetssikre sakkyndig rapporter. Barnesakkyndig kommisjon har ikke kontakt med partene i saken, men gjør nærmest en "teoretisk" vurdering basert på sakens dokumenter.

For eksempel har vi sett at sakkyndige i en sak etter barneloven tilrådte delt bosted i et forsøk på å forlike en foreldretvist for retten, så har barnesakkyndig kommisjon (som gikk gjennom rapporten fordi barnevernet også hadde vært involvert i saken) satt sakkyndiges tilråding om delt bosted til side, basert på bestemmelsene i barnelovens § 36 2. ledd.

Dette er et eksempel på barnesakkyndig kommisjon gjennom sin alt for strenge fortolkning av barnelovens § 36 2. ledd har torpedert muligheten for et forlik. Den nevnte saken gikk til hovedforhandling i tingretten, og ble senere påanket til lagmannsretten, hvor begge instanser for øvrig konkluderte med at barna skulle ha bosted hos far.

Skolering av og holdninger hos de sakkyndige og kommisjonen

Det er en gjennomgående utfordring at barnelovsystemets aktører, familievernet, de sakkyndige (som ofte er kliniske psykologier utdannet i å behandle psykiske lidelser), advokater og dommere er for dårlig skolert i å avsløre og håndtere manipulasjon. Alle som skal håndtere disse viktige temaene som har stor innvirkning på barns og foreldres hverdag bør skolerer i disse temaene⁷.

⁷ Jfr advokat og psykolog Grethe Nordhelles artikkel " Kristisk blick på sakkyndigrollen i barnefordelingssaker. Tidsskrift for Norsk Psykologforening nr 47, 2010. <http://www.psykologtidsskriftet.no/pdf/2010/744-747.pdf>

Dessverre ser vi at rettens aktører, inkludert de sakkyndige, oftest nøyer seg med å fastslå at det er en konflikt, uten å se hen til hvem som driver konflikten. Dette åpner for det vi i F2F kaller ”konflikt som kampmiddel” – den av foreldrene som anser seg å ha minst fallhøyde motsetter seg samarbeid og profitterer på dette. Taperne er barnet/barna og den andre forelder⁸.

F2F etterlyser større fokus fra rettens aktører på hvem av foreldrene som ønsker å samarbeide og hvem som framstår som ”urimelige”, gjerne også med sanksjoner mot foreldre som fremstår som ”urimelige”.

Rettens aktører, inklusive de sakkyndige og barnesakkyndig kommisjon bør også få større fokus på å skille reelle beskyldninger framsatt i en foreldretvist fra falske beskyldninger fremsatt fra å posisjonere seg selv og diskvalifisere den andre av foreldrene⁹.

Aktører som håndterer foreldretvister bør også styrke kompetansen om foreldrefiendliggjøring/foreldrefemmedgjøring (Parental Alienation Syndrome – PAS). Det er et alvorlig samfunnsproblem når 46 000¹⁰ norske barn ikke har sett samværsforelder sin en gitt måned.

Det er positivt at høringsnotatet nevner foreldrefiendtliggjøring, men vi merker oss at ordet er satt i anførselstegn begge gangene det er nevnt i høringsnotatet. F2F tolker bruken av anførselstegn i denne sammenhengen som fortsatt manglende anerkjennelse av fenomenet foreldrefiendliggjøring¹¹ (PAS).

Det er naivt å tro at barn utelukkende gir uttrykk for sin egen frie vilje uten noen som helst påvirkning fra en av en eller begge foreldrene i en samlivsbruddsituasjon, spesielt dersom det er sterk uenighet og konflikt mellom foreldrene. Vi vet at mange av de sakkyndige for retten i

⁸ Et eksempel på hvordan dette utspiller seg er godt dokumentert i sak nr. 18-048084TVI-STAV avsaugt i Stavanger tingrett 29.10.19. Begge foreldrene er leger, mor (og mormor) har rettet sterke beskyldninger mot far, og fått initiert at far har fått besøksforbud mot mor og barn. Stavanger tingrett har avatt usdevanlig mye tid til saksbehandlingen, og har gjennom 6 rettsdager konkludert med at det ikke er hold i mors beskyldninger mot far. Det drøftes også at mor har personlige problemer, somatiske og psykiske. Likevel tildeles mor barnets bosted, begrunnet i at barnet knapt kjenner sin far fordi mor har lyktes i å holde far og barn adskilt gjennom beskyldninger som retten konkluderer med at er uriktige. Nok et eksempel på at den som tar seg til rette og ”spiller urent” vinner fram.

⁹ Interessant nok innleder retten i sak 18-048084TVI-STAV (som referert foran) med å si at det er straffbart å fremsette falske anklager, men etter å ha konkludert med at anklagene som mor (og mormor) har fremsett mot far er falske/uriktige, følger ikke retten opp dette videre.

¹⁰ Lyngstad, Kitterød, Lidén og Wiik. ”Hvilke fedre har lite eller ingen kontakt med barna når foreldrene bor hver for seg?” SSB-rapport 2015/2

¹¹ Fenomenet er lite anerkjent i mange norske miljøer, til tross for at Verdens helseorganisasjon har i ICD-11 anerkjent fenomenet som reelt eksisterende under betegnelsen *QE52 Problem associated with interpersonal interactions in childhood*.

Se f.eks. også Eivind Meland, Lena Hellblom Sjögren og Frode Thuen: ”Foreldrefremmedgjøring som helserisiko”, Tidsskriftet for Den norske legeförening, mars 2019.

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til ”Høringsnotat – Bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker for domstolene”.

foreldretvister ikke er trent i å avsløre manipulasjon og påvirkning av barn¹². Det er heller ikke grunn til å tro at de som jobber i familietjenesten/familievernet er trent til å avdekke manipulasjon. Derved står man i overhengende fare for å ende opp med at den minst empatiske og samarbeidsvillige forelderen ender opp med bostedsmyndigheten, med påfølgende mangelfull eller avskåret kontakt med den andre forelderen som resultat.

F2F har spilt inn til barnelovutvalget at foreldrefiendeliggjøring/foreldrefremmedgjøring må settes høyere på dagsorden framover, og vi har også foreslått endringer i barneloven for å håndtere dette på en tilfredsstillende måte. Innspillet vedlegges dette høringssvaret.

Samværsretten må rettsbeskyttes

Samværssabotasje er utbredt i Norge, og det finnes få effektive sanksjonsmidler mot slik sabotasje. I de tilfellene hvor det finnes virkemidler (samværsavtalen er kommet i stand ved et rettsforlik eller dom, eller ved at foreldrene har blitt enige om å bringe avtalen inn for fylkesmannen for å gi samværsavtalen rettslig tvangskraft) er det liten vilje til å benytte sanksjonsmidlene.

Det er en presumsjon i barnelovgivningen at begge foreldrene er viktige omsorgspersoner for barnet, og at det derfor er en formodning om at det beste for barnet er å ha kontakt med begge foreldrene, jfr. barnelovens § 42. Dette følger også av FNs konvensjon om barnets rettigheter, spesielt artiklene 9 nr 3 og 18 nr 1. Barnets rett til et familieliv med begge foreldre er vernet både av Grunnlovens § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjonens artikkel 8. Statens ansvar for å sikre barnets sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie, er nedfelt i Grunnlovens § 104 tredje ledd.

I kraft av denne presumsjonen kan barnets samværsrett anses tilnærmet absolutt, med mindre det foreligger forhold som tilsier at det ikke vil være til barnets beste å ha kontakt med én eller begge foreldrene. Presumsjonen er dermed at retten til samvær er krenket dersom samvær med begge foreldrene ikke ivaretas¹³.

Dette er også problemstillinger som må høyere opp på dagsorden både for de sakkyndige og for barnesakkyndig kommisjon.

¹²Advokat og psykolog Grethe Nordhelle: "Fallgruver i sakkyndigarbeid", Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettlige spørsmål nr 1/2020 (volum 18), https://www.idunn.no/tidsskrift_for_familierett_arverett_og_barnevernrettslige_sp/2020/01/fallgruver_i_sakkyndigarbeid

¹³Torinn Emilie Mikalsen. "Statens ansvar for at barn og foreldre opprettholder kontakt og samvær. En analyse av hvor langt statens rettslige forpliktelser strekker seg i samværssaker der barn og foreldre ikke bor sammen." Liten masteroppgave i rettsvitenskap – høst 2017. Det juridiske fakultet – UiT, Norges Arktiske Universitet.

F2F har spilt inn til barnelovutvalget at samværsretten må gis rettsbeskyttelse. Innspillet til barnelovutvalget legges ved denne høringsuttalelsen.

Sakkyndiges mandat

F2F understreker at de sakkyndige må gis klare mandater. Vi stusser over at mange av de sakkyndige synes opptatt av å finne den beste forelderen av to gode. Hvorfor velge én når barnet kan beholde begge som hverdagsressurser, noe som oftest vil være en realitet i mange foreldretvister med to omsorgsdyktige foreldre.

Av sakkyndiges mandatet bør det fremkomme:

- Hva sakkyndige skal vurdere, for eksempel begge foreldres omsorgsevne (uten nødvendigvis å sette disse mot hverandre)
- Redegjøre for sin arbeidsmetodikk og kunnskapsgrunnlaget
- Redegjøre for og være seg bevisst begrensninger i egen kompetanse eller faglige kvalifikasjoner
- Sakkyndige skal snakke med begge parter i en foreldertvist, kontradiksjon er et viktig prinsipp i norsk rett
- Sakkyndige skal ha (tilnærmet) likt antall observasjoner med barn og begge foreldre, helst når barnet/barna og forelderen har hatt litt tid sammen
- Redegjøre for antall samtaler/observasjoner med mor og med far, hvor mange av disse har vært med barn og hvor mange av disse har vært med forelderen alene
- Redegjøre for om barnet har vært observert andre steder, for eksempel i barnehage eller skole
- Det må fremgå klart hvilke konklusjoner som er basert på sakkyndiges egne observasjoner og evt. hva som er basert på andres observasjoner eller rapporter
- Dersom noen av foreldrene har vanskeliggjort sakkyndiges arbeid (for eksempel trenert observasjoner med barnet/barna og den andre forelderen) bør dette fremgå klart
- Hvis den sakkyndige er i tvil om sin konklusjon, skal dette og årsaken til tvilen framgå av rapporten
- Omfang av oppdraget og frist for avslutning av arbeidet

Barnets beste – hva er det?

F2F foreslår at barnets beste følger bestemmelsene i FNs barnekonvensjon, som at foreldrene har felles ansvar for barnets utvikling og oppfostring, barnet skal ha regelmessig og omfattende direkte kontakt med begge foreldre også om foreldrene lever hver for seg, etc. Barn har som hovedregel rett til familieliv med begge sine foreldre, også om familien har blitt reorganisert gjennom foreldrenes samlivsbrudd. Begge foreldre og eventuelle søsken er barnets nærmeste familie også om foreldrene ikke (lenger) lever sammen.

Kommentarer til lovforslagene i høringsnotatet

I det etterfølgende kommenterer F2F på de konkrete lovforslag. Overstrekete tekst betyr tekst som F2F foreslår å stryke, understreket og kursivert tekst er tekst som F2F foreslår å legge til.

Ny § 61b skal lyde:

61b. Forskrift om krav til mandat og utgreiing til sakkunnige

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om utforminga av mandata og utgreiingane til dei sakkunnige.

F2F vil anbefale at forslag til ny forskrift er på plass når loven skal vedtas. Det er viktig å få lagt klare rammer for de sakkyndiges virksomhet for å øke kvaliteten på de sakkyndiges arbeid og derved på bedre og riktigere løsninger for barn og foreldre som omfattes av en foreldretvist.

61c. Barnesakkunnig kommisjon

Retten kan berre leggje til grunn ei sakkunnig utgreiing som har vore vurdert av Barnesakkunnig kommisjon etter denne føresegna. Kommisjonen skal bidra til å vurdere arbeidet til dei sakkunnige.

Kommisjonen skal vurdere utgreiingar frå sakkunnige oppnemnt av retten etter § 61 første stykket nr. 1 og nr. 3 og utgreiingar frå sakkunnige som parten har engasjert.

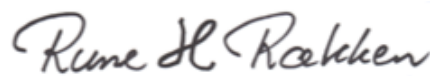
Ein sakkunnig oppnemnt av retten skal sende utgreiinga til kommisjonen med kopi til retten. Når det gjeld utgreiingar frå parten sin sakkunnig, er det parten som skal gjere dette. Kommisjonen skal sende si vurdering til retten og den sakkunnige.

Departementet oppnemnar medlemmane i kommisjonen, og kan ved forskrift gje utfyllande reglar om kommisjonen sine oppgåver, organisasjon og saksbehandling.

Vennlig hilsen

Sølvi Leander
Nestleder, F2F

Rune Harald Rækken
Leder, F2F

Vedlegg:

- F2Fs innspill til barnelovutvalget om foreldrefremmedgjøring
- F2Fs innspill til barnelovutvalget om rettsbeskyttelse av samværsretten

Høringsuttalelse fra Foreningen 2 Foreldre (F2F) til "Høringsnotat – Bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker for domstolene".